

Látogatás egy szobrászműteremben.

A magyar szobrászokra nagyon nehéz idő jár. Talán még nehezebb, mint a festőkre. A bronz, a márvány szinte megfizethetetlenül drága. Arcmásokat alig rendel ma valaki, a városoknak nincs pénzük monumentális szoboralkotásokra. Az építkezés nehezen akar megindulni, pang az építőszobrászat, a temetőkre is alig kerül egy-egy művészies síremlék. A véső művészei számára szinte csak egyetlen terület nyújt olykor-olykor teremtőalkalmat: mikor egy-egy város, nagyobb község a nagy háború elesett hőseinek emlékét mintáztatja meg.

A magyar szobrászat mégsem állott meg lendületen, előretörő útján. A budapesti műtermekben reményteljes munka folyik. A régiebb s az új nemzedék ott mutatja meg teremtőerejét, ahol arra alkalom nyílik. S mert a legtöbb alkalmat most a hősi emlékek mintázása adja, ezen a téren gyarapodott néhány olyan alkotással a magyar szobrászat, amit határozott nyereségnek kell tekintenünk. A magyar szobrászművészet eleven erejét igazolja, hogy ezen a téren is egyre fejlettebb értékeket tud teremteni, noha itt fenyeget legközelebből a sablon veszedelme. Alkalmunk volt arra, hogy láthassuk, mit produkáltak e feladat megoldása körül a francia, olasz és német szobrászok. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a magyar szobrászok nemcsak hogy el nem maradtak külföldi társaik mellett, de sokkal több ötletet, sokkal melegebb invenciót vittek az ilyenmű alkotásokba. Kisebb vidéki városok közttereire is olyan alkotások kerültek, amelyek jólesően igazolják a magyar művészet nagy jövőjébe vetett hitünket.

Egy magyar szobrászról akarunk ezúttal megemlékezni, aki egy kis hajdúvároska piacára állított egy olyan emlékszobrot, amely komoly értéke marad szobrászatunknak.

Ezekről a vidéki szobrokról alig beszél valaki. Egy-egy városka megrendeli, az emléket nagy, helyi ünnepség

keretében felállítják, talán valamelyik fővárosi képesújságban megjelenik az ünnepség fényképe — de maga a mű legtöbbször bele nem kerül a köztudatba. Pedig ezek között az alkotások között akárhány vérbeli művészi munka is akad. Ilyen a nádudvari hősi emlék.

Ezt a művet Horváth Géza alkotta.

Nemrégiben kint jártunk a műtermében. Meg akartuk nézni újonnan készülő munkáit. A századosutcai művésztelep egyik szerény kis műtermében dolgozik a halkszavú, de teremtő, erős tekintetű művész.

Mondom, hogy a nádudvari hősi emléket mintáját szeretném látni.

Szemem, lelkem fölmelegül, amint ezt a magyar szobrot nézem! Ilyen szerencsésen aligha fejezték még ki a magyar falu gyászát a világháború viharában elhulló katona fölött... Egy öreg paraszt ölelő karjába emeli a lehanyatló, halárrasebztet bakafiót. Ezt a meleg gondolatot Horváth Géza vitte bele először a hősiemlékek tervébe.

Ahogy ez a vén magyar védőleg fel fogja az elvágódó ifjú legénytestet, ez a fenséges mozdulat s az arcára kiülő érzés megdöbbenően bensőséges kifejezése: szobrási remekmű! Ebben a gesztusban benne van a fajta egész jelleme, méltósága. Benne van az apa, az örök apa — a magyar apa. A tölgyderekű öreg szántóvető nyúhetetlen izmai feszülnek meg előttünk. Egy földgember gyönyörű, magyar testét látjuk. Arcáról, szeméből a magyar parasztnak a halállal szemben tanúsított csudálatos, pogány fatalizmusa árad és mégis valami megrázó, Krisztus-elcírógatta megnyugvás is érzik ebből a feledhetetlen tekintetből, mintha a Hortobágy ölelné kebiére haldokló fiát. Az eleső legény alakja is tökéletes. Az életet elbocsátó emberi test tragikus semmibe hullásának, lélektelen tárgyágy rogyásának nagy pillanata ez.

Ezt a csoportozatot izig-végig való magyar művész alkotta. Büszke lehet reá a Hajdúság. Most a püspökladányi hősi emléken dolgozik Horváth Géza. Hatalmas elgondolásának ígérkezik. A műterem közepén Tormay Cécile már

már elkészült mellszobrát látjuk egy állványon. Ez az arc más is elsőrendű művészi alkotás. Az író markáns, lelket sugárzó vonásait megkapó életteljességgel fogta finom vonalakba Horváth Géza. A portrészobrok között kiváló alkotás még a művész édesanyjának megható szeretettel mintázott, egy egész életet elmondó arc mása.

Albrecht főherceg világos tekintetű, friss, duzzadó ifjúságot mosolygó, elegáns fejét is szerencsésen ábrázolta Horváth Géza.

Régebbi alkotásai között feltűnik egy Keresztelő Szent János-alak. Ebben gyöngéd báj testesül meg. Fel fogása Donatellora emlékeztet. Amint-hogy Horváth Géza bensőséges művészet-e nem is egyszer ellenállhatatlanul emlékünkre hívja az olasz rinascimento atyamesterét. Nem mintha feltűnően a hatása alá került volna, hanem azért, mert a Horváth munkásságából is a firenzei Oz San Michele mesterének egyik legjellemzőbb vonása ötlük minduntalan szemünkbe: a lélektani ábrázolásra való bensőséges törekvés. Az egészséges, tökéletes formáltság mellett ez ad művének megragadó, meleg értéket.

«Ifjúság» című szép aktjában is hiánytalan művészi gyönyörűséget lehet a szemlélő. Ez a gyöngéd báj sugárzó, nagyon finom vonalakba komponált leányalak nemsokára a főváros valamelyik közterét fogja díszíteni. (Legszerencsésebb megoldás lenne, ha a Margitsziget természeti pompájába kereteznék be.) E szép szobor felállítása igazi művészi nyereség lesz a főváros számára. Szinte érthetetlen is volt, hogy egy ilyen ritka magyar talentum mindaddig nem jutott meleg művészi mondanivalóival szóhoz Budapest nagy nyilvánossága előtt.

A századosutcai műtermet azzal az érzéssel hagytuk el, hogy a Horváth Géza lélekből lelkedzett, magyar ihlettől átjárt művészet-e emlékezetes, maradandó értékekkel fogja még gazdagítani ifjú erővel előretörő küldetését, nehéz időkben is hittel teljesítő szobrászatunkat.

Mariay Ódön.

Színházi szemle.

I.

A Nemzeti Színháznak végre öt és fél hónapi meddség után az utóbbi hetekben egy-két jelentékenyebb sikere volt.

Csathó Kálmánnak a *Te csak pipáld, Ladányi!* című regényéből átdolgozott darabja állandóan telt házakat vonz s a komolyabb bírálatot is elismerő hangokra bírta. Az irodalmi közvélemény körülbelül abban egyezett meg felőle, hogy a népszerű szerzőnek eleddig ez a legértelmesebb darabja. E megállapítás egy bizonyos megszorítással sokkal találóbb formát kaphatna: Csathónak e színműve kétségkívül valamennyi alkotása közül a legértelmesebb — lehetett volna, ha... ha a szerző a témájában rejlő mondanivalót el akarta volna mélyíteni.

A vidéki magyar középosztálynak, a tehetséges, de munkához nem szokott, a kedélyes, jómódorú, de némi osztálygöggel telített úri fajtanak a munkás életbe törődése s a többi társadalmi osztályhoz való közeledése, olyan vérbéli magyar, annyira nemzetien fontos, lélekrajzi tekintetben annyira kiaknázható és elmélyíthető probléma, hogy más stílusnyelven való közlés érdemel még, mint amelyen a *Te csak pipáld, Ladányi!* című darab megszólaltatta.

Sajnos, Csathó Kálmánt túlságosan kötötte eddigi színműírói modora s a — jórésztben — az ő hatása alatt elszaporodott és népszerűvé vált vidékies ízű vigjátékok hatás-apparatusa. Mert akármely oldalról is próbáljuk e darabot nézni, mégis csak a töltött káosztás, ambitusos, pipás primitívebb hangulat benne az uralkodó, nem pedig a legjelentékenyebb magyar társadalmi osztálynak átalakulása.

E főhibán kívül azonban egyéb is akad. A regény a háború előtti időkben játszik, a darab ideje pedig áttevődött napjainkba. Ez némi anachronismust visz a cselekménybe. Miért nem lehetett a tizenöt-húsz évvel ezelőtti kort színpadra vezetni, azt a kort, amelyet a regény ábrázol?

Hogy a darab kedves, hogy mosolygóságában és mélabújában egyformán szívhez szól, azt senki sem vonja kétségbe. Sajnos azonban nem azzá lett, amivé lehetett volna, s amivé kínálton kínálkozott.

Az előadás olyan jó, aminőt a Nemzeti Színháztól az efféle magyaros hangulatú darabok meglevenítésében csak várni lehet. Nem mellőzés akar hát lenni a főszereplőkkel szemben, ha ez általános dicséret után egy epizódszereplőt emelünk ki, a kamaszodó vásott fiút játszó Vaszary Piroskát. E kiváló színész nő egy-két év alatt